

Благодійна діяльність громадських організацій Чернігівщини на початку XXI століття

Сьогодні в Україні існують тисячі громадських організацій. В законодавстві України вони визначені поняттям – “об’єднання громадян”. Ми ж частіше вживаємо більш звичний термін – “суспільна (громадська) організація”, а в окремих випадках користуємось міжнародною дефініцією – “недержавна некомерційна організація” і відповідною аббревіатурою – НДО. Після держави і бізнесу суспільні організації належать до т.зв. “третього сектора”. На відміну від першого сектора вони не об’єднані в одне ціле, не мають жорсткої ієрархії, не утримуються повністю на бюджетні кошти. На відміну від другого – засновники організацій не розподіляють прибуток між собою, навіть якщо він є, а витрачають його на вирішення тих чи інших проблем організації, на статутну діяльність.

Діапазон таких об’єднань дуже широкий. Це – добровільні організації, благодійні фонди, що працюють у сфері соціального захисту і спорту, охорони здоров’я й навколишнього середовища, культури і філантропії, а також політичні клуби тощо.

З кожним роком об’єднань громадян стає все більше: в Україні в 1990 р. органами юстиції були зареєстровані 154 організації, в 1995 р. – 2779, в 1998 р. – 3980, то в 2000 р. – 25000. Щоправда, серед них є певний відсоток об’єднань, які створювались “згори”. За даними Чернігівського обласного Центру гуманістичних технологій АХАЛАР у 2000 р. їхня кількість становила 33 %. Центр висловлює припущення щодо наявності тенденції збільшення кількості квазі НДО, тобто структур, які є суспільними організаціями лише за формою реєстрації, а по суті – виконують функції політичних партій. Наскільки прозорі ці організації, свідчать дані цього ж Центру: 40 % підтримують ідею прозорості і демократії, ще 25 % зроблять це після того, як отримають гарантії, що “їм за це нічого не буде”, 35 % організацій у жодному разі не поділяють цих ідей.

На Чернігівщині переважаючою формою фондаций третього сектору є об’єднання громадян (суспільні організації) – 86 %. За останнє десятиліття їхня кількість зростала швидкими темпами: в 1996 р. – 207, 2001 – 668, 2004 – 1069, 2005 – 1149. Сьогодні їх 1275, у тому числі 575 – у Чернігові, 700 – в районах. Найбільша частка серед громадських організацій області припадає на наступні об’єднання: молодіжні – 13,8 %, оздоровчі та фізкультурно-спортивні – 12,1 %, ветеранів та інвалідів – 10,9 %. Найменше зареєстровано об’єднань з охорони пам’яток історії та культури – 0,2 %, організацій національно-культурного спрямування та дружніх зв’язків – 1,5 %, із захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС. Переважна більшість їх діє в Чернігові, Прилуках і Прилуцькому районі, Ніжині і Ніжинському районі, Козельці, Ріпках, Мені, Бахмачі.

Організації займаються економічною освітою; роботою з молоддю і дітьми; соціальним захистом дітей; соціальним і юридичним захистом молоді; охороною здоров’я і реабілітацією; роботою з багатодітними сім’ями та жінками; військово-патріотичним і спортивним вихованням; культурно-освітньою, просвітницькою діяльністю; туризмом; соціальним і матеріальним захистом інвалідів, самотніх людей похилого віку; соціальним захистом військовослужбовців; боротьбою з наркоманією і алкоголізмом; допомогою в надзвичайних ситуаціях; фінансовою допомогою.

Місцеві громадські організації “Чернігівський громадський комітет захисту прав людини”, М’АРТ і “Правочин” об’єднали зусилля задля виявлення порушення прав і свобод

жителів області, сприяння правовій просвіті населення і створили коаліцію “Чернігівський громадський моніторинговий комітет з прав людини”. Його головне завдання – досліджувати стан дотримання прав людини в регіоні.

Окремі громадські організації, в основному молодіжні, співпрацюють з політичними партіями. Так, Чернігівський обласний осередок Всеукраїнської молодіжної громадської організації “Комітет молодіжних виборців України” надає методичну і аналітичну допомогу під час проведення виборчих кампаній.

Благодійні організації – це також об’єднання громадян, тільки функціонують вони відповідно до іншої нормативної бази. Їх значно менше – всього 184 (станом на середину 2006 р.), або 11 % НДО: у Чернігові і Чернігівському районі – 125, у Ніжині і Ніжинському районі – 14, у Прилуках і Прилуцькому районі – 6, у Городнянському районі – 5, Щорському – 4, в інших – по одній-дві. 12 з них є філіалами та представництвами Всеукраїнських або міжнародних організацій. В області діють благодійні фонди “Візьму твій біль”, “Турбота”, “Віра”, “Перспектива” та ін.

Дитячими проблемами опікуються: Благодійний фонд допомоги хворим дітям “Полісся”; благодійна організація допомоги хворим дітям-інвалідам “Онколог” (м. Бахмач); благодійна місія “Допоможи дітям. Подаруй їм щастя і сонце”; Чернігівський благодійний фонд “Мешканцям дитячих будинків присвячується”; благодійний фонд “Допомога хворим дітям Сіверщини”; Чернігівська обласна філія Всеукраїнської благодійної організації “Асоціація за нове покоління “Лелека”; представництво Міжнародного християнського дитячого благодійного фонду “Сонце” тощо.

11 червня 1998 р. був зареєстрований як громадська організація Чернігівський центр для дітей та юнацтва “Аратта”. Девіз Центру – “Разом ми допомагаємо та робимо світ кращим”, логотип – на тлі жовтого сонця червоне серце. Мета – створення умов для всебічного розвитку та самореалізації членів і підопічних організації шляхом соціальної підтримки малозабезпечених та багатодітних родин, дітей-сиріт та інвалідів, які виховуються в родинах, дитячих будинках і школах-інтернатах; захист материнства та дитинства. Для цього використовуються різні форми роботи. Вже традиційними стали: літня сімейна екологічна школа “Екоград” на р. Снов, що включає екологічне виховання та оздоровлення; “Казкова подорож у королівство Данія” – оздоровлення щорічно 30 дітей із соціально-незахищених родин; допомога дітям-інвалідам – підготовка медичних аплікаційних форм та пошук закордонних спонсорів для лікування інвалідів і хворих на тяжкі захворювання за підтримки благодійних організацій “Британська гуманітарна допомога”, “Ті, що несуть важливу допомогу” (Велика Британія), “Аратта-Данія”. З вересня 2005 р. за сприяння програми МАТРА / КАП посольства Нідерландів працює молодіжний клуб “Разом у майбутнє”, метою якого є попередження негативних явищ серед підлітків групи ризику Чернігова.

Майже 280 дітей безкоштовно відвідують гуртки та клуби малювання, в’язання, гончарства, англійської та німецької мови, підготовки до школи, “Умілі руки”, “Юна леді”, танцювального, крою та шиття, перукарської майстерності. Діють служби взаємодопомоги для малозабезпечених з ремонту взуття, меблів, техніки, служба краси (масаж, манікюр, зачіска), кравецька майстерня. Проводяться дитячі ранки, сімейні свята, виставки творчих робіт.

З-поміж соціальних проектів “Аратти” для людей з особливими потребами, можна відзначити наступні: створення банку даних про інвалідів, що потребують спонсорської допомоги в лікуванні; надання комп’ютерів інвалідам для роботи вдома; сприяння протезуванню обох рук підлітку в Лондонській лікарні; придбання слухових апаратів; передача майже 100 інвалідних візків; оздоровлення в Данії чотирьох дітей-інвалідів;

надання психологічної допомоги дітям-інвалідам та їхнім батькам. Малозабезпеченим сім'ям Чернігова і області, 26 дитячим закладам було передано понад 200 тонн гуманітарної допомоги.

Інший благодійний фонд – “Джерела добра” – головним завданням вбачає підтримку творчих ініціатив дітей-інвалідів та дітей з малозабезпечених родин. Його девіз – “Якщо впаде один, то інший підніме, але горе одному, коли впаде, а іншого поряд немає”, логотип – чотирикінцевий хрест із зображенням герба міста Чернігова.

Свою діяльність фонд проводить на території області. Ним налагоджена тісна співпраця з Чернігівським притулком для неповнолітніх “Надія”, Прилуцьким будинком дитини “Надія”, Чернігівським дитячим протитуберкульозним санаторієм “Десна”, Чернігівським палацом дітей та юнацтва, обласним геріатричним центром, Радою солдатських матерів, загальноосвітніми школами Чернігова № 1, 2, 14, 20, Центром соціальних служб для молоді, обласною лікарнею. В результаті взаємодії з Київським відділенням Міжнародного фонду св. Феодосія Печерського лікарні Чернігова безкоштовно отримали ліки для боротьби з вірусними захворюваннями на суму майже 300 тис. гривень. Здійснити заплановане вдається завдяки налагодженню контактів з фірмами, жертвам установ і приватних осіб.

Серед планів на майбутнє – організація притулку для неповнолітніх на базі однієї з церков Чернігова; залучення коштів для будівництва і подальшого утримання дитячого будинку сімейного типу; створення ініціативної групи для розробки проекту Указу Президента України “Про затвердження міста Чернігова місцем постійного проживання Українського Діда Мороза”.

Для відзначення заслуг громадян України та іноземців у благодійній діяльності на чернігівській землі у червні 2002 р. Фондом започатковані нагороди: почесна відзнака “Орден Добра”, почесний знак “Великий Чернігівський Орел”, нагрудний знак “Почесний член Фонду”. Виготовили їх безкоштовно ювеліри Буковинського творчо-виробничого об'єднання “Бук Арт”. Нагороджені – такі відомі люди, як мер Києва Леонід Черновецький та володар “золотого акордеону” Ян Табачник.

За сумлінну працю в ім'я незалежної України у 2003 р. Фонд нагороджений Почесною грамотою обласної державної адміністрації, а президента Фонду Олену Іванівну Джолу визнано “Кращим волонтером 2001 року” та лауреатом п'ятого обласного конкурсу “Жінка року”, що відбувся у 2002 р.

Найбільш поширеними джерелами коштів для благодійних організацій є надходження від місцевих комерційних фірм, приватних осіб, іноземних компаній і донорів. Отримують організації і кошти від держави: інколи – на підтримку якоїсь конкретної програми, інколи – власне на функціонування.

Громадські організації співпрацюють між собою, у тому числі й у міжнародному масштабі. Їхні члени мають доступ до міжнародних ресурсів.

Суспільні організації користуються довірою громадян. За даними АХАЛАРу 73 % опитаних позитивно ставляться до їхньої діяльності, хоча майже 70 % не знають про існування цих об'єднань. Це свідчить про те, що громадські організації, їхня діяльність ще не стали, на жаль, важливим чинником і реальною силою суспільного життя України.

1. Центр гуманістических технологий АХАЛАР. Путеводитель по общественным организациям Черниговщины: новые ресурсы для решения проблем. – Чернигов, 2000.

2. Чернігівщина в цифрах. 2005. – Чернігів, 2006.

3. Політичні партії та громадські організації в Чернігівській області. Статистичний бюлетень за 2005 р. – Чернігів, 2006.

4. Діяльність осередків політичних партій Чернігівщини. – Чернігів, 2005.

5. Перелік обласних громадських організацій станом на 01.07.2006 року: Довідка управління з питань внутрішньої політики Чернігівської обласної державної адміністрації.